

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

**عدل**

**(جبر و اختیار)**

**سرفصل جلسات**

**استاد**

**دکتر دولتی**

**تنظیم:**

**مدیریت فرهنگی دانشجویی مرکز آموزش الکترونیکی دانشکاه قرآن و حدیث**

**مهرماه ۱۳۹۴**

## فهرست عناوین جلسات

|                                                                                       |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------|----|
| معرفی دوره .....                                                                      | ۴  |
| جلسه اول .....                                                                        | ۵  |
| (اهمیت و جایگاه « عدل الهی ») .....                                                   | ۵  |
| جلسه دوم .....                                                                        | ۵  |
| (تعاریف مختلف از مفهوم عدل) .....                                                     | ۵  |
| جلسه سوم .....                                                                        | ۵  |
| (حُسن و قبح اعمال) .....                                                              | ۵  |
| جلسه چهارم .....                                                                      | ۶  |
| («حسن و قبح عقلی» و «جبر و اختیار») .....                                             | ۶  |
| جلسه پنجم .....                                                                       | ۶  |
| (تفصیل بحث «اختیار») .....                                                            | ۶  |
| جلسه ششم .....                                                                        | ۷  |
| (مستندات قرآنی و روایی نظریه جبر) .....                                               | ۷  |
| جلسه هفتم .....                                                                       | ۸  |
| (مستندات قرآنی و روایی نظریه جبر ۲) .....                                             | ۸  |
| جلسه هشتم .....                                                                       | ۹  |
| (نظریه تفویض؛ مفهومی و پیامدهای اعتقاد به آن) .....                                   | ۹  |
| جلسه نهم .....                                                                        | ۱۰ |
| (تبیین روایت « لَا جَبْرَ وَ لَا تَفْوِیْضَ بَلْ أَمْرٌ بَيْنَ الْأَمْرَيْنِ ») ..... | ۱۰ |
| جلسه دهم .....                                                                        | ۱۱ |
| (قضا و قدر) .....                                                                     | ۱۱ |
| جلسه یازدهم .....                                                                     | ۱۲ |
| (تبیین نقلی "قضا" و "قدر") .....                                                      | ۱۲ |
| جلسه دوازدهم .....                                                                    | ۱۳ |
| (تبیین نقلی "قضا" و "قدر" (۲)) .....                                                  | ۱۳ |
| جلسه سیزدهم .....                                                                     | ۱۴ |

- ۱۴..... (بداء)
- ۱۵..... جلسه چهاردهم
- ۱۵..... (تحقق بداء)
- ۱۶..... جلسه پانزدهم
- ۱۶..... (شُرور)

## کلام و عقاید (۲)

### (عدل، جبر و اختیار)

#### معرفی دوره

استاد پارچه باف دولتی در درس کلام و عقاید ۲، در حوزه عدل الهی، به مباحث جبر و اختیار انسان و شبهات این حوزه، عقاید و نظرات گروه‌های جبریه و قدریه، قضا و قدر و بررسی آیات قرآن و روایات شریف در این موضوع، بداء و نهایتاً شرور و بلاها، می‌پردازند.

## جلسه اول (اهمیت و جایگاه « عدل الهی »)

هدف درس

جایگاه « عدل الهی » در آموزه های اسلامی

اهمیت « عدل الهی

بررسی تعاریف مختلف از مفهوم « عدل »

## جلسه دوم (تعاریف مختلف از مفهوم عدل)

هدف درس

مقدمه

بررسی تعاریف مختلف از مفهوم « عدل »

آیا فرض ظلم بر خدای متعال امکان پذیر است؟

## جلسه سوم (حُسن و قبح اعمال)

هدف درس

حسن و قبح اعمال

معنای حسن و قبح اعمال از نگاه اشاعره

دلایل متکلمان امامیه و معتزله در اثبات حسن و قبح عقلی

نکاتی در حاشیه بحث « حسن و قبح »

جلسه چهارم  
(«حسن و قبح عقلی» و «جبر و اختیار»)

هدف

درآمد

تشخیص حُسن و قُبْح در افعال انسان ها

حجیت عقل

تبعات انکار حُسن و قُبْح عقلی

مروری بر بحث «عدل الهی»

تبیین نظریات جبر و اختیار

دلایل اثبات اختیار انسان

باور به نظریه جبر

انگیزه های ایجاد نظریه جبر

انگیزه های گرایش به نظریه جبر

آثار نامطلوب اعتقادی و اجتماعی نظریه جبر

مروری بر مباحث قبلی

جلسه پنجم  
(تفصیل بحث «اختیار»)

هدف درس

درآمد

بررسی شبهاتی در مسئله «اختیار»

نقد دلایل حامیان نظریه «جبر»

جلسه ششم  
(مستندات قرآنی و روایی نظریه جبر)

هدف

درآمد

زمینه نفسانی پذیرش نظریه جبر

پاسخ شبهات مبتنی بر آیات و روایات

آیات و روایات مورد استناد حامیان نظریه جبر

تذکر اول؛ تقبیح برداشت های نادرست از آیات و روایات

تذکر دوم؛ اهمیت مراجعه به مبین آیات و روایات شریف

شیوه دریافت احکام و پیام های آیات و روایات

نقد برداشت های نادرست از عبارت (يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ)

نکته اول

نکته دوم

یک دلیل قرآنی

اراده و رضایت خداوند متعال

پرسش

چکیده

## جلسه هفتم

### ( مستندات قرآنی و روایی نظریه جبر ۲ )

هدف درس

دلایل نقلی در نقد شبهات نقلی حامیان نظریه جبر(۱)

رابطه امر، خواست و رضایت الهی با اختیار انسان(۱)

بررسی آیه ۷ سوره مبارک زمر

رابطه امر، خواست و رضایت الهی با اختیار انسان(۲)

مرور مباحث قبلی

دلایل نقلی در نقد شبهات نقلی حامیان نظریه جبر(۲)

سوال از حضرت امیر المومنین علیه السلام

بررسی آیه ۱۷ سوره مبارک انفال

دلایل نقلی در نقد شبهات نقلی حامیان نظریه جبر(۳)

مرور مباحث قبلی



## جلسه هشتم

### (نظریه تفویض؛ مفهوم و پیامدهای اعتقاد به آن)

هدف درس

درآمد

مقام ثبوت و اثبات جبر

پیامدهای اعتقاد به جبر

تفویض

معنای لغوی و اصطلاحی تفویض

جدول تطبیقی دو نظریه جبر و تفویض

ریشه نفسانی گرایش به تفویض

تبیین مرزهای جبر و تفویض

تفویض تکوینی و تفویض تشریعی

پیامدهای اعتقاد به تفویض

## جلسه نهم

### (تبیین روایت «لَا جَبْرَ وَلَا تَفْوِیْضَ بَلْ أَمْرٌ بَيْنَ الْأَمْرَيْنِ»)

هدف درس

مروری بر بحث های گذشته

نیت فاعل و حقیقت افعال

اعمال ما، مخلوق ما هستند.

جبر، تفویض و قدرت انسان (۱)

مروری دوباره بر «لَا جَبْرَ وَلَا تَفْوِیْضَ بَلْ أَمْرٌ بَيْنَ الْأَمْرَيْنِ»

جبر، تفویض و قدرت انسان (۲)

## جلسه دهم (قضا و قدر)

هدف

مروری بر مباحث گذشته

رویکرد کلامی به اصطلاحات قضا، قدر، مشیت، اراده و امضاء

قضا و قدر تشریعی

قضا و قدر تکوینی

تقدیر انسان در شب قدر

قضا و قدر الهی و اختیار انسان

## جلسه یازدهم (تبیین نقلی "قضا" و "قدر")

هدف درس: آشنایی با تبیین نقلی "قضا" و "قدر"

مروری بر مباحث گذشته

تقدم "قدر" بر "قضا"

شواهد قرآنی در معنای "قدر" و "تقدیر"

آیه اول؛ (حجر/۲۱)

آیه دوم؛ (قمر/۴۹)

معنای قضا و قدر

روایتی مهم از حضرت امیرالمومنین(ع) در تبیین قضا و قدر

توضیح پیرامون اصطلاح "قَدَرِیّه"

ادامه روایت

روایتی از امام رضا علیه السلام در توضیح "لا جبر و لا تفویض بل امر بین الامرین"

خلاصه بحث

جلسه دوازدهم  
(تبیین نقلی "قضا" و "قدر" (۲))

هدف درس: آشنایی با تبیین نقلی "قضا" و "قدر"

مروری بر مباحث گذشته

اذن الهی و اختیار انسان

رضایت به قضای الهی

ایمان به تقدیر الهی

اهمیت مباحث اعتقادی

تغییر مقدرات (۱)

حاکمیت خدا بر "قضا" و "قدر"

تغییر مقدرات (۲)

رفع بلا و عذاب

خلاصه بحث

## جلسه سیزدهم (بداء)

هدف درس: تبیین موضوع «بداء»

مروری بر مباحث گذشته

محو و اثبات

بداء

دلیل قرآنی (۱)

بداء و علم الهی

مصادیق بداء در آیات قرآن

دلیل قرآنی (۲)

اهمیت بداء

خلاصه بحث

## جلسه چهاردهم (تحقق بداء)

هدف درس: آشنایی با چگونگی تحقق بداء و تأثیر توجه به تفاوت در زندگی انسانها در بروز آن

مروری بر مباحث گذشته

لوح محو و اثبات

دعا و درخواست از خدا

بداء و علم ائمه علیهم السلام

تحقق بداء

برخی عوامل در تحقق بداء

علم و قدرت الهی و تحقق بداء

فلسفه تفاوت انسانها

منشأ تفاوت ها

مروری بر عناوین درس

علم ائمه علیهم السلام

## جلسه پانزدهم (شُرور)

هدف درس: بررسی دو شبهه در بحث شرور

معنای شر

انواع خیر و شر

دو شبهه در بحث شُرور

تحلیل

ریشه شر، از نگاه روایات

حکمت شرور

۱. حکمت شرور کیفری

۲. حکمت شرور غیر کیفری

قضاوت

همه چیز به دست خداست.

جمع بندی بحث